

**Изденүүчү Даовлатова Феруза Муктаровнанын “КЫРГЫЗСТАНДЫН
ТҮШТҮК АЙМАГЫНДАГЫ ЖЕР-СУУ АТАЛЫШТАРЫНЫН
ТАРКАЛЫШЫ ЖАНА КЕЛИП ЧЫГЫШЫ” деген темада жазылган
25.00.24. – экономикалык, социалдык, саясий жана рекреациялык
география адистиги боюнча география илимдеринин кандидаты
окумуштуулук даражасы үчүн жазылган диссертациялык ишине
илимий жетекчинин**

ПИКИРИ

Теманын актуалдуулугу. Кыргыз Республикасынын азыркы өнүгүү шарттарында географиялык аталыштарды изилдөө жана алардын маанисин аныктоо маселелери өзгөчө актуалдуу, анткени, «Кыргыз Республикасынын мамлекеттик кызыкчылыктарын улуттук, тарыхый салттардын жана баалуулуктардын негизинде жарандарды руханий-адептик тарбиялоону андан ары өркүндөтүү максатында коргоо жана республиканын аймактарында административдик-территориялык реформаны ийгиликтүү жүргүзүү максатында айрым топонимикалык аталыштарды атоо жана кайра атоо боюнча республика боюнча масштабдуу иш-чаралар жүргүзүлүүдө. Мындай иш демографиялык процесстерге, тарыхый ысымдардын кайтарып берүүгө, учурдун талабына жараша жаңы атоолорго байланыштуу болуп жатат. Белгилей кетсек, бул процесс бүгүнкү күндө Кыргызстандын түштүк аймагында өзгөчө байкалууда.

Өлкөбүздүн аймактык өнүгүүгө багытталган саясаттын алардын алкагында мамлекеттик жана аймактык масштабдарда өткөрүлүп жаткан иш-чаралар шаарларды, анын ичинде кичи шаарлардын рынок шарттарында өз алдынча өнүгүүсүнүн эффективдүү жолдорун издөө, аймактын социалдык-экономикалык жаңылануусунун өзөгү катары өнүгүүсүн камсыз кылуу сыяктуу стратегиялык максаттарды көздөйт. Мындай шарттарда шаарлардын негизинде аймак үчүн социалдык-экономикалык жактан өсүү уюлдарын калыптандыруу, шаар конуштарынын курчап турган чөйрөгө өсүү импульсун берүү аркылуу инновациялык жаңылыктарды киргизүү, калк жана өндүрүш үчүн бирдиктүү инфраструктуралык базаны кенейтүү иштери артыкчылыктуу болуп саналат.

Изилдөөнүн максаты. Кыргызстандын түштүк аймагындагы жер-суу аталыштарынын таркалуу мыйзам ченемдүүлүктөрүн жана аларга таасир этүүчү социалдык- жана экономикалык-географиялык факторлорун аныктоо, өзгөчө тарыхый-маданий топонимикалык мурас объектилерин маанилүүлүгүн тактоо менен азыркы социалдык-экономикалык жана саясий талаптарга ылайык сунуштарды иштеп чыгуу саналат.

Бул максатка жетүү үчүн төмөнкүдөй **милдеттер** коюлган:

-Кыргыз Республикасында жана чет мамлекеттерде жер-суу аталыштарын географиялык багытта изилдөөнүн концептуалдык негиздерин илимий

адабияттардын мисалында иликтөө, алардын тажрыйбасын өлкөнүн түштүк аймагынын топонимикалык илимий изилдөө иштеринде жайылтуу;

-Кыргыз Республикасынын түштүк аймагындагы жер-суу аталыштарынын территориялык таркалуусун, ойконимикалык маңызын, аймактык өзгөчөлүктөрүн жана аларга таасир этүүчү социалдык- жана экономикалык-географиялык факторлорун аныктоо;

-топонимикалык изилдөөнүн негизги багыттарын аныктоо менен географиялык аталыштарды табигый жана социалдык-экономикалык өзгөчөлүктөрү боюнча классификациялоо;

-Кыргызстандын түштүк-батыш чөлкөмү боюнча топонимикалык аталыштарга этимологиялык талдоо жүргүзүү жана жер-суу аталыштарынын өзгөрүп кетүү себептерин ачып көргөтүү;

-табигый-географиялык негизи бар аталыштардын (ороним, гидроним, фитоним, зоотопоним ж.б.) социалдык-экономикалык функцияларын талдоо, топонимдер түшүнүгүнүн географиялык мазмунун жана маңызын ачуу;

-аймактын топонимикасынын хронологиялык түзүлүшүн аныктоо, анын тарыхый туруктуулугуна жана өзгөрүүсүнө баа берүү, бул жагынан ички айырмачылыктарды жана аларды аныктоочу экономикалык-географиялык факторлорду изилдөө;

-ГИС-технологияларды колдонуу менен түштүк аймактын жер-суу аталыштарынын территориялык структурасын чагылдырган тематикалык топонимикалык карталардын сериясын түзүү;

-Кыргызстандын түштүк аймагындагы жер-суу аталыштарынын административдик-аймактык бирдиктеринде топонимикалык мурастын элементтери болгон аталыштардын тизмесин калыптандыруу жана топонимикалык мурастарды коргоо боюнча сунуштарды иштеп чыгуу.

Изилдөөнүн илимий жаңылыгы:

-аймактын топонимикасы биринчи жолу социалдык- жана экономикалык-географиялык жактан комплекстүү түрдө изилденди;

-Кыргызстандын түштүк аймагынын жер-суу аталыштарынын калыптануу өзгөчөлүгү боюнча 3 хронологиялык мезгилге (совет дооруна чейин, совет бийлигинин тушунда жана эгемендүүлүк жылдарында) бөлүндү жана аймактын топонимикасынын тарыхый өзгөрүү себептерине баа берилди;

-ГИС-технологияларды колдонуу менен Кыргызстандын түштүк аймагынын жер-суу аталыштарынын территориялык структурасын чагылдырган тематикалык топонимикалык карталардын сериясын түзүлдү;

-Кыргызстандын түштүгүндө кездешүүчү фарсы-тажик тилдериндеги географиялык терминдердин кыргызча түшүндүрмөсүн изилденди жана топонимикалык сөздүк түзүлдү.

Жалпысынан алганда, изденүүчү Даовлатова Феруза Муктаровнанын диссертациялык иши логикалык жана мазмундук жактан бүткөн, жогорку теориялык деңгээлде аткарылгандыгы автордун жогорку илимий квалификациясын аныктап турат. Иштин бардык жыйынтыктары жаңы, дыкат негизделген, апробациядан өткөн болуп эсептелет жана КР Президентинин адындагы УАКтын көрсөткөн илимий журналдарында, башка басылмаларда, алардын ичинен чет өлкөлөрдө жарыкка чыккан. Диссертациянын темасы

боюнча 18 макала, 1 окуу-усулдук колдонмо жарыкка чыккан. 4 макала имфакт-фактору бар басылмалардан чыккан. Жарыкка чыккан макалалардын негизинде 250 балл топтолгон Кыргызча жана орусча жазылган автореферат диссертациянын мазмунун толук жана туура чагылдырат.

Ф.Даовлатованын диссертациялык иши жекече илимий-квалификациялык жумуш болуп эсептелет, анда география илимине негиздүү мааниси бар милдеттер чечилген.

Ф.Даовлатованын “Кыргызстандын түштүк аймагындагы жер-суу аталыштарынын таркалышы жана келип чыгышы” деген темада жазылган диссертациясы КР Президентинин адындагы УАКтын 25.00.24. – экономикалык, социалдык, саясий жана рекреациялык география адистигине ылайык талаптарына жооп берет жана диссертант география илимдеринин кандидаты окумуштуу даражасын алууга татыктуу деп эсептейм.

Илимий жетекчи,

Ош мамлекеттик университетинин

табият таануу жана география факультетинин деканы,

география илимдеринин доктору, профессор

Низамиев А.Г.

20.12.2024.

А.Г.Низамиевдин колун тастыктайм

ОшМУнун окумуштуу катчысы

Асанбекова Д.ж.